VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za havranem, zlatým prstenem a hrázděnými domy do Úterý

GPS souřadnice: 49.9401983, 13.0045042

Praktické informace

Délka trasy: 3 km

Obtížnost: Lehká trasa pro děti od 5 let. Trasa je krátká, ale je na ní jeden kopeček. Kola i kočárky tentokrát nechte doma, lesem neprojedou. Pejskům se výlet líbit bude.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: Nejrychleji se do Úterý dostanete, když se vydáte po D5 na Plzeň a pak po E49 na Karlovy Vary. Na sjezdu u Štipoklas si to namíříte do Úterý. Přibližně 130 km ujedete za necelé dvě hodiny.

Parkování: Doporučujeme náměstí poblíž městského úřadu.

Možnost občerstvení: hostinec Úterý.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství:
Krsy, Nečtiny, Manětín, Rabštejn nad Střelou, Štědrá, Bochov, Valeč, Plasy, Kralovice, Kožlany, Krakovec, Zbiroh, Kladruby.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovali Jan a Vojtěch ze Stříbra se svými babičkami

Honzík (6 let): „Našli jsem 18 domů s dřevem v omítce.“

Vojtík (7 let): „Mně se líbilo celé město a také jsem našel houby.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás do krásného města v Plzeňském kraji, kde je každý den Úterý. Jak je to možné? Dozvíte se! Provedeme vás starobylým centrem, povíme o zdejších hrázděných domech, slavných varhanách a moru. Dozvíte se také, že městem projel jeden slavný český vojevůdce. A nebude chybět ani pověst o havranovi a zlatém prstenu. Město Úterý je pro svůj půvabný historický ráz oblíbené filmaři. Natáčel se zde třeba seriál *Zdivočelá země.*

Výlet s tajenkou vznikl s podporou a pomocí Destinační společnosti Postřelí, a je tedy pro všechny zdarma.

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, dnešní výlet je krátký, ale luštit budete téměř na každém kroku. Víme, že tak to máte rádi. Zveme vás do krásného města Úterý. Je ale úplně jedno, který den si pro jeho návštěvu zvolíte. Určitě se vám tady bude líbit i ve středu nebo třeba v sobotu.

Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny dnešní úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte. Když nám pošlete dopisem, e-mailem nebo prostřednictvím FB správné řešení, zařadíme vás do slosování o Lumpardíky.

Mapa výletu

Doplňovačka

Zaparkujte na náměstí poblíž městského úřadu. Utáhněte si tkaničky, zkontrolujte, zda máte v batůžku svačinku a můžete vyrazit. První písmenko do tajenky na nás čeká na sloupu uprostřed náměstí.

Barokní **mariánský sloup** – někdy označovaný jako morový – je jednou z chloub úterského náměstí. Byl postaven jako poděkování za odvrácení morové epidemie v letech 1728 až 1731. Na jeho hlavici stojí socha Panny Marie Immaculaty s Ježíškem na půlměsíci. Marie v pravé ruce drží žezlo. Autorem soch svatého Vojtěcha, svatého Floriána a svatého Šebestiána, které se nacházejí na nárožích podstavce, je úterský sochař Johann Josef Stern.

Poznáte, který svatý je který?

Napovíme, že Florián obvykle hasí požár vědrem. Někdy při sobě také mívá mlýnský kámen. Právě ten nu totiž přivázali na krk, když ho pro jeho víru utopili. Chudák Šebestián je zase vždy „prošpikován“ šípy. Máme pro vás pamatovací pomůcku: **š**íp, **š**píz = **Š**ebestián.

Svatý Šebestián byl totiž odvážný římský voják, který ale tajně pomáhal křesťanům. Když to zjistil císař, velmi se rozzlobil, nechal ho přivázat ke stromu a vojáci ho zasypali spoustou šípů. Lidé si proto svatého Šebestiána pamatují s šípy v těle jako symboly jeho utrpení. Ale hlavně jako znameními jeho velké odvahy a toho, že přežil. Dále byl uctíván také jako ochránce před morovou ranou.

Ale zpět k patronovi hasičů, který kudy chodí, tudy hasí.

1. Opište první slovo z nápisu pod svatým Floriánem.

Jaké překvapení! :)

Hned vedle zkuste najít na kašně letopočet. Máte? Kdo z vás už byl v té době na světě?

Původní kašna, která stála uprostřed náměstí, byla dřevěná. Současná **kamenná kašna** pochází z počátku 19. století. Zajímavostí je, že se zde pravidelně koná hudební festival *U kašny*.

Víte, proč se Úterý jmenuje zrovna Úterý, a ne třeba Neděle?

První zmínka o Úterý je z roku 1233, kdy získalo od krále Přemysla Otakara I. status městyse. Protože tudy vedla kupecká stezka, Úterý bohatlo. Každé úterý se zde konaly trhy, podle kterých městečko získalo svůj název. Tak alespoň zní nejrozšířenější teorie… Název je tedy odvozen od jména dne, ve kterém se konal trh.

Jak vypadal typický středověký trh? Přivřete oči a představte si ho. Bylo to hlučné, barevné a rušné místo, které sloužilo jako centrum obchodu a společenského života. Trh byl plný stánků, kde si lidé mohli koupit nejrůznější zboží – od jídla, jako je obilí a maso, až po výrobky řemeslníků, jako jsou boty a hliněné nádobí. Prodávali zde místní zemědělci i obchodníci, kteří přiváželi zboží z dálav. Na pořádek na trhu dohlížel nejenom rychtář, ale také jeho pomocníci. Kromě nakupování sloužil trh i jako místo, kde si lidé vyměňovali novinky a informace, protože neexistovaly žádné noviny nebo internet. Byla to prostě taková sociální síťka minulosti…

Zamáváme do oken **radnice** panu starostovi a jdeme hledat havrany. Dokud je nenajdeme, krákáme: „Krá, krá.“ Poe by z nás měl radost! Proč Poe? Protože americký literát Edgar Allan Poe celosvětově proslul svou básní *Havran* (správně by to měl být krkavec, ale co na tom). Opeřenec v ní v noční můře muži zmítanému smutkem nad smrtí milované dívky zarputile opakuje hlášku: „Nevermore!“ (*Už víckrát ne.)* Aby snad nepropadl falešné iluzi, že se něco dá vrátit a napravit.

Budova se nachází na jihozápadní straně náměstí, které je součástí městské památkové zóny vyhlášené v roce 1992. Budova je hrázděná, jednopatrová, dokonce má i průjezd. Vidíte ho?

Ve fasádě je vsazený kamenný znak města. Kdopak v něm sedí?

2. Co drží havran v zobáku?

Během své existence prošla radnice několika znovuzrozeními, zejména po ničivých požárech v letech 1694 a 1719. Po

požáru v roce 1694 byla dokonce postavena úplně nová radnice. V současné době slouží jako sídlo městského úřadu, tedy zase jako radnice. Kromě kanceláří se zde nachází i obřadní místnost, kde se konají svatby, koncerty a divadelní představení. Návštěvníci si mohou prohlédnout i hodinový stroj, který se nachází v patře budovy.

Náměstí pomaličku opouštíme, vydáme se k hráškové budově. Hned naproti stojí zatím nedávno opravená a významná budova Turbovny.

Je pojmenovaná po rodině Turbových, kteří zde před druhou světovou válkou provozovali hostinec a řeznictví. Dům postupně chátral, ale od roku 2015 se o jeho záchranu stará *Úterský spolek Bart.* Díky jeho úsilí a finanční podpoře se usedlost proměnila v komunitní centrum, které slouží k setkávání a konají se v něm kulturní akce. Poskytuje i další služby, například dluhové poradenství. Jak praktické!

V současnosti se tu nadále provádějí rekonstrukční práce, pracovníci se činí například v historických sklepích vytesaných ve skále. Místo, které si někteří mohou pamatovat i ze seriálu *Zdivočelá země*, se tak z ruiny proměnilo v centrum společenského života městečka.

Najděte na naučné tabuli obrázek havrana.

3. Kolik pařátků má na jedné noze.

Ještě před řezníky zde od 17. století bydlel mydlářský mistr.

Víte, kdo je mydlář?

Řemeslník, jehož oborem je výroba mýdla. Historicky šlo o velmi důležité řemeslo, protože se v minulosti o čistotu a hygienu rozhodně nedbalo tak urputně jako dnes. Mydláři se tím pádem stali apoštoly nové éry posedlosti mytím a úklidem. Jak se mýdla vyráběla? Ze sádla nebo loje. Tyhle mastné chuťovky se vařily s louhem, který se dříve získával například z dřevěného popela. A když se to jeví přinejmenším divně, vzniklo z toho mýdlo.

Než opustíme náměstí, máme pro vás samozřejmě vysvětlení ke zvláštním hrázděným stavbám, které na náměstí vidíte. A nejen na náměstí, dnes na ně budete narážet po celou dobu výletu.

Jak vznikají? Představte si, že domy mají jako lidé kostru. Hrázděné domy mají takovou kostru postavenou ze silných dřevěných trámů. Jsou poskládané tak, že vytvoří „děravé“ stěny – a pak se mezery mezi nimi vyplní kameny, hlínou nebo třeba cihlami. Právě dřevěné trámy bývají vidět a dělají domy takovými, jaké jsou. Ve městě Úterý je hodně takových starých domů. Jsou tam už dlouhá léta, protože se ve městě dřív hodně stavělo právě tímto způsobem. V České republice se tyto stavby nejčastěji nacházejí tam, kde byl dostatek dřeva, tedy především v horských a podhorských oblastech. Mezi nejznámější místa s dochovanými hrázděnými domy patří severní Čechy. Například v Jizerských či Lužických horách narazíte na malebné vesnice s tradičními stavbami s hrázděnými patry. Další významnou oblastí jsou Krušné hory a okolí Chebu. Hrázděná architektura je pro země střední a západní Evropy typická, zejména pro Německo. Tam je vidět prakticky po celé zemi, od severu až po jih. Další zemí, kde mají hrázděné stavby tradici, je Francie. Hlavně v Alsasku. „Hrázdilo“ se rovněž ve Švýcarsku, Polsku a Rakousku. V Anglii je tato stavařská vychytávka známá jako Tudor style *a těšila se oblibě zejména v 16. století.*

Náměstí s opravenými hrázděnými domy je od roku 1992 památkovou zónou. Jde ovšem jen o zbyteček toho, jak před staletími založená osada vypadala. Po odsunu původního obyvatelstva během války i po válce totiž zůstala řada domů prázdných a chátrala. Některé dokonce v 50. letech příznivci nového budování zbourali. Což se ostatně dělo všude v Sudetech. Pokud byste se o sudetské otázce chtěli dozvědět více, určitě s námi vyrazte na výlet s tajenkou do obce Štědrá. V ní si o této neveselé části české historie povídáme více.

U Turbovny odbočíme doleva do uličky, která nás vede ke kostelu.

Hledejte růžový dům, na jehož dveřích je sluníčko. Stejné uvidíme na konci výletu. Schválně, jestli si na to pak vzpomenete. Čeká na vás u poslední otázky na náměstí.

Míjíme naučnou tabuli s názvem *POVĚSTI.*

O založení někdejší osady totiž existuje legenda. Podle ní ji založili němečtí horníci. Jeden prý zabloudil v lesích okolo dnešního Úterý a znaven dlouhým trmácením usnul. Zdálo se mu o nalezišti zlata. Když se probudil, spatřil havrana, který

v zobáku svíral zlatý prsten. Sledoval jeho let, dokud pták prsten neupustil. Na místě, kam prsten dopadl, našel zlatonosnou horninu. Z této pověsti je odvozen také znak Úterý: Je na něm zobrazen havran se zlatým prstenem v zobáku. Nad ním je paroží. O tom ale legenda nic nevypráví… Že by byla havranice partnerovi nevěrná? Asi.

Těžba zlata v okolí Úterý nebyla nikdy doložena. Nelze ji ale ani vyloučit. Znak ovšem platí dodnes. Vídáme ho v Úterý na každém kroku.

4. Jakou barvu má pozadí ve znaku na naučné tabuli?

Na počátku 12. století navštívil osadu kníže Vladislav I. Zalíbilo se mu tady natolik, že si tu nechal postavit lovecký zámeček. Obehnal jej valem a příkopy a umístil v něm i posádku na ochranu dolů a horníků. Osada se pak rozšiřovala v kruhu kolem zámeckého návrší. Pozdější zprávy se již ale o zámečku nezmiňují… Tvrdí, že na návrší stojí opevněný kostel se hřbitovem. Tak hurá k němu, mělo by to být stejné místo, kde svatostánek stojí dodnes.

Supíme do schodů. Pro štěstí se dotkněte obou kamenných koulí, které cestou potkáte.

Zvonice barokního **kostela svatého Jana Křtitele** se tyčí nad střechami. Na tomto výletě slouží jako hlavní orientační bod. Ať se zatouláte kamkoli, stačí vyhledat věž – a hned víte, kde jste a kudy zpátky.

Chrám byl založen již koncem 12. století na pahorku uprostřed údolí a podle tehdejší zvyklostí opevněn. Když bylo zle, sloužil jako kryt nebo tak něco… Barokní podobu mu po požáru z roku 1694 v letech 1695 až 1697 dal stavitel Wolfgang Braunbock. Držel se ovšem plánů Kryštofa Dientzenhofera, protože to už byl v té době v architektuře pan Někdo. Největším unikátem jsou ale místní varhany. Jsou totiž fakt staré, a proto cenné – barokní!

POZOR JSOU TO VARHANY, NE HAVRANY, JAK MNOHÉ DĚTI RÁDY ŘÍKAJÍ. :)

Dokázali byste popsat varhany?

Jde o jeden z nejsložitějších hudebních nástrojů na světě. V podstatě to je obrovská skládačka plná píšťal, které vydávají různé zvuky. Představte si, že varhaník sedí u několika klávesnic pro ruce a jedné pro nohy. Varhany potřebují hodně vzduchu, který do nich vhání ventilátor. Dnes elektrický, ale dříve musel nějaký zoufalec pumpovat „vítr“do píšťal obrovskými měchy. Když varhaník stiskne klávesu, fučí průvan do píšťaly, která je s klávesou spojená. Velké píšťaly vydávají hluboké zvuky, malé zase vysoké. Varhaník navíc ovládá speciální páčky, kterým se říká rejstříky. Mění zvuk, takže varhany mohou znít jako flétna, trubka nebo třeba housle. Protože varhaník musí hrát rukama, nohama a k tomu ještě ovládat rejstříky, je to opravdu náročné.

Soudíme, že někdejší hráči byli průkopníky populárního multitaskingu, tedy dovednosti dělat více věcí najednou. (Byť většinou všechno poněkud špatně.) Podle této teorie by měly být nejlepšími varhanicemi ženy, protože těm je umění dělat kdeco zároveň – a dokonce i pořádně – vývojově vrozené. Kupodivu tomu tak nebylo a není… Škoda.

Kostel obejděte. Kolik napočítáte kulatých okének?

Najdete kříž s Ježíšem? Vidíte na jeho ruce červenou stužku? Může jít o způsob poděkování za vyslyšení modlitby. My jsme tedy radši, když nám někdo děkuje mlsacími dary. Třeba nějakou buchtou nebo salámkem. Asi jsme to „chytli“ od našeho pejska.

Zkuste najít po levé straně hrobeček Viktorie Steinhauserové. Kdopak to asi byl? Nevíme, nepodařilo se nám dopátrat a písmenka už jsou jen málo čitelná…

Sejdeme do ulice, která nás vede ke škole. To je ta žlutá budova, které chybí písmenko v názvu, takže nás zdraví ZKLADNÍ ŠKOLA. Stane se… :)

A ještě jednu informaci o kostelíku pro vás máme. Roku 1420 bylo Úterý obsazeno husity. Táhl tudy totiž Žižka, jehož vojsko svedla z cesty na tepelský klášter hustá mlha. Ve zdejším svatostánku byla zavedena táborská bohoslužba a na kostelní věž byl místo kříže posazen kalich. Víra pod obojí se časem rozšířila do celého panství a udržela se tu i po skončení husitských válek.

Víte, kdo byl Jan Žižka? Jaký měl hendikep? Zkuste zavřít obě oči a nechte se dalším členem rodiny dovézt až k **památníku padlým**.

Jaké to je? Nic moc, že? Ano, Jan Žižka nejdříve neviděl na jedno oko, později na obě. Naštěstí už měl v době úplné slepoty dost věrných, kteří se o něj postarali.

Najděte naučnou tabuli č. 6. a zjistěte z ní následující informaci.

5. Jak se jmenoval prostor před dnešním hostincem?

Nedaleko odsud sídlí dílna, která se věnuje keramice. Ta zdejší je typická ruční výrobou a malbou, která často používá originální glazury a barevné vzory, inspirované například secesním stylem. Umí tady vše: užitkovou keramiku, jako jsou hrnky, mísy, vázy, džbánky a podobně, ale také dekorativní předměty. Populární jsou tu keramičky Stanislava Tučková a Kateřina Strádalová. Nejenomže tvoří, ale také pořádají keramické kurzy. Zájemci si na nich mohou vyzkoušet práci s hlínou včetně točení na hrnčířském kruhu a naučit se základní techniky modelování a zdobení.

Míříme k dalšímu hrázděnému domku, projdeme kolem dětského hřiště, napojíme se na zelenou turistickou značku a za chvilku budeme v přírodě. Nejprve se však zastavíme u trpaslíka na křižovatce.

6. Jakou barvu má trpaslíkova čepice?

Znáte o pidilidech nějakou pohádku? Jak se jmenovala princezna, která žila s trpaslíky?

Pokračujeme po asfaltové cestě až k další naučné tabuli *ÚDOLÍ ÚTERSKÉHO POTOKA.*

Než k ní dojdeme, trošku si „zatrpasličíme“.

Máme pro vás hodně těžkou otázku. Dokážete vyjmenovat všechny Sněhurčiny trpaslíky? Můžou vám pomoci všichni členové rodiny… I tak to bude fuška. Takže: Prófa, Stydlín, Rejpal, Kejchal, Dřímal, Štístko a Šmudla.

A vzpomenete si, na co se královna ptala kouzelného zrcadla?
Ano, dotaz zněl: „Zrcadlo, řekni, kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější?“ Nebo tak nějak. Samozřejmě si to už nikdo nepamatuje přesně.

Kdo je nejkrásnější z vaší rodiny? Jasně! Přece maminka!

Zpíváme a pochodujeme až k tabuli, kde je tolik Ú vedle sebe, že jsme to ještě nikdy neviděli.

Hej-hou, hej-hou a trpaslíci jdou,

A zpíváme si vesele

hej-hou, hej-hou.

Hej-hou, hej-hou, hej-hou,

když máme starost zlou,

vždy vrásky z čela

vymaže hej-hou, hej-hou.

Tabule nás zve na další výlety. Můžete vyrazit údolím nebo třeba navštívit Křivce.

7. Jak se jmenuje druhé doporučované místo v textu?

Přejdeme lávku a podél chatek kráčíme podél vody do lesa. Zelenou opustíme hned u brodu, odbočíme doleva a začneme stoupat do kopce. Je to v místech, kde uvidíte krmítko pro ptáčky.

Údolí Úterského potoka je romanticky divoké. Rostou zde byliny, které milují vlhké lesnaté prostředí. Poznáte nějaké kolem sebe?

Na březích a v okolí potoka se daří například pérovníku pštrosímu. Lesy jsou tvořené převážně jehličnany, zejména smrky, ale najdete zde i listnaté stromy, jako jsou buky a duby. Nejen na jaře tu kvetou různé byliny. Nás zaujaly žlutý janovec nebo fialový vlčí bob.

Díky členitému terénu a rozsáhlým lesům je údolí domovem mnoha volně žijících zvířat. Často zde můžete spatřit jeleny, srny a divoká prasata. Vyskytují se tu i dravci a další ptáci. V potoce se mrskají různé druhy ryb, například lín, kapr nebo jelec. Údolí je také domovem menších živočichů. Prý tu byl dokonce spatřen ledňáček říční, který si hloubí hnízda v březích. Mezi vzácnější obyvatele patří i obojživelníci, jako je kuňka obecná.

Hupkáme dupkáme do kopce a vyhlížíme břízy s lišejníky. Je na nich krásně vidět, jak lze pomocí mechu určit světovou stranu. Někteří tvrdí, že nejde o právě nejspolehlivější kompas. Když se však ztratíte jako Jeníček s Mařenkou, je každý ukazatel směru lepší než žádný. Zálesácké poučky tvrdí, že by měly lišejníky hojněji růst na té straně kmene či třeba balvanu, která je méně vystavena slunci. Tedy na severní. Mají totiž rády vlhko a stínek.

Kde je tedy sever?

Co máte radši vy? Sucho a teploučko jako my?

Podle čeho se zorientovali Jeníček a Mařenka?

Než vylezeme na kopec, povyprávíme si o nerostech. A to o zlatě, které se zde pravděpodobně dolovalo.

Víte, jak se vlastně těžilo zlato ve středověku?

Jakmile se vyčerpaly povrchové zásoby, začalo se s hlubinnou těžbou. Horníci kutali hluboko do podzemí, aby se dostali ke zlatým žílám, kterými byly hlubiny více či méně protkány. Většinou spíše méně než více. Jinak by zlato nemělo hodnotu, kterou má.

Když jsme něco kutali na zahradě, vždycky jsme doufali, že narazíme na zlato, ropu či na poklad. Vždycky marně. Ale žížaly byly taky dobré, soused rybář je ocenil.

Práce v podzemí byla extrémně náročná a nebezpečná. K ručnímu dobývání rudy se používaly jednoduché nástroje, jako jsou krumpáče, dláta a kladiva. Ke zrychlení se používala metoda, při které se u stěny založil oheň. Proč? Hornina se prohřála, a když se prudce zchladila, popraskala. Získaná ruda se poté vynesla na povrch, kde probíhalo další zpracování. Ruda se nejprve musela rozdrtit na jemný prach. Dělalo se to buď ručně, nebo s pomocí drtičů poháněných vodním kolem. Rozdrcený materiál se poté proplachoval vodou, aby se zlato oddělilo od lehčích nečistot. Někdy se používala i rtuť, která se se zlatem spojila do amalgámu, který se pak zahřátím zase rozdělil. Tento proces byl velmi nebezpečný kvůli výparům. Život horníků byl tvrdý a plný rizik. Častá byla nejen zranění, ale také nemoci z prachu a jedovatých plynů. Přesto se doly stávaly centry hospodářského života, kolem kterých vznikala celá hornická města.

Už jsme skoro na vrcholu. Zkuste po pravé straně najít břízy, které vypadají, jako by tancovaly.

Máte? A kdo první uvidí kravičky?

Než projdeme kolem strakatých turů, máme pro vás ještě několik hádanek.

Jak se jmenují tyto „zlaté“ pohádky?

Pohádka č. 1: Hlavní zápletka se točí kolem hodnoty soli ve srovnání se zlatem a jiným bohatstvím. Princezna Maruška řekne otci, že ho miluje jako sůl.

Pohádka č. 2: Plaváček se vydává na dlouhou cestu, aby pro krále získal tři vlasy bájného děda, které jsou zdrojem moudrosti a vědění.

Pohádka č. 3: Král pošle kuchaře Jiříka, aby mu našel dívku, která má vlasy zlaté jako slunce.

Pohádka č. 4: Princezna Lada má na čele zlaté znamení. Utíká před zlým králem Kazisvětem.

Pohádka č. 5: V této pohádce rybářova žena postupně žádá od kouzelné ryby stále větší a větší bohatství, přičemž jedním z jejích přání je zámek ze zlata.

A jak jste na tom s říkankami? Uhodnete chybějící slovo ve známé písničce?

Zlatá brána otevřená,

zlatým ??????? odemčená.

Kdo do ní vejde,

tomu hlava sejde.

8. Doplňte chybějící slovo.

Přehoupneme se přes kopec a kráčíme k hlavní silnici. Tu přejdeme a dojdeme ke krásnému rybníčku. Jsme v Olešovicích.

Místní rybníčku říkají jezero. Najdete na šipkách jeho označení?

Víte, jaký je rozdíl mezi jezerem a rybníkem?

Tam, kde je voda, tam se osídlovalo. Třeba už v pravěku. Tak jako tomu bylo tady. Zdejší okolí bylo pravděpodobně osídleno již ve střední době bronzové. Dokazují to mohylové hroby u nedalekého Šipína. Archeologický průzkum v tomto kraji objevil i pradávné hradiště. Bylo založené některým z keltských kmenů a později osídlené starými Slovany.

Věděli byste, kdy zhruba byla doba bronzová? Trvala přibližně od roku 3200 př. n. l. do roku 800 př. n. l. To znamená, že začala přibližně před 5 200 lety a skončila asi před 2 800 lety.

Kdo z vás už byl v té době na světě? Cha, cha, to byl vtip! Nebo snad někdo z vás cítí, že do této doby nepatří? Že by mu bez mytí, supermarketů a školní docházky bylo lépe?

Proč se tato doba jmenovala bronzová?

Představte si, že byste měli v ruce kus mědi. Je sice hezká, ale moc měkká. Z té by se meč ani nůž neudělal, ohnul by se hned při prvním úderu. Jednoho dne však lidé přišli na skvělý nápad: Zjistili, že když smíchají měď s jiným kovem – cínem –, vznikne něco úplně nového a mnohem pevnějšího. Ano, bronz. Právě tenhle objev všechno změnil! Proto se celá tato doba jmenuje právě po bronzu.

Po době bronzové lidé objevili ještě mnohem tvrdší kov. Jak se tedy jmenovala doba, která přišla po době bronzové?

Pokud se chcete o této historické éře dovědět více, doporučujeme knihu E. Štorcha *Bronzový poklad.* Sice se neodehrává přímo v těchto místech, ale zase tak daleko. Skrček prožívá svá dobrodružství nedaleko dnešní Příbrami.

Od rybníka – pardon, od jezera – odbočíme doleva do obce. Je zde zákazová značka. Podívejte se na ni.

9. Který zemědělský vůz má vjezd zakázán?

Už jste někdy viděli dopravní značku, kolem které by rostlo tolik kytiček? Krása, že?

Vyhlížíme další hrázděná stavení. Silnice nás odvede na roztomilou náves.

Vesnička **Olešovice** je zajímavá svou historií a polohou v malebné krajině Tepelské vrchoviny. I když je dnes spíše klidnou obcí, ve středověku tady bylo živo. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1243, kdy patřila premonstrátskému klášteru v Teplé. V roce 1995 byly Olešovice prohlášeny vesnickou památkovou zónou. Jádro vesnice se vyznačuje těsným seskupením usedlostí se štíty a branami. Vypadají vážně hezky. Obytná stavení jsou většinou zděná, patrová, s fasádami pocházejícími hlavně z konce 19. a počátku 20. století. Zachovaly se ale i starší objekty, některé mohou mít dokonce barokní jádro. Ke chráněným patří také zemědělské budovy. Jsou převážně zděné, ale objevíte i hrázděné a roubené konstrukce.

Mnoho domů má ve štítě svého svatého. Najděte na náměstí svatého Floriána a Panenku Marii.

Vidíte popelnici s chobotnicí?

Panenku Marii najdete ve štítu modrého domečku.

Když jsme u té modré barvy…O trpaslících jsme už dnes mluvili, ale znáte i jiné pohádkové skřítky? Třeba ty modré… Začínají na š.

10. Jak se jmenoval zlý čaroděj ze šmoulů?

Prohlédněte si kapličku a kolem kolotoče a hrázděných domů sejděte na hlavní silnici.

Cestou zkuste najít na jednom z domů paroží. Nějaký paroháč, na kterém by se dalo jezdit, by se teď šikl, že? Koho už bolí nožky? Tak si zkusíme jelena zavolat. Třeba to klapne, když použijeme lest. Jak volal nezbedný hyperaktivní hošík na svého zvířecího opatrovníka? Kdo si vzpomene?

Za hory, za doly, mé zlaté parohy, kde se pasou? *Smolíčka pacholíčka jeskyňky pryč nesou!*

Jestli je jelen pase ve Slavkovském lese, bude tady cobydup!

Po silnici se chviličku sypeme z kopce, ale před zatáčkou odbočíme doprava a zkratka nás zavede skoro až do údolí, které už patří k městu Úterý.

Zkratkovitě si samozřejmě povíme něco o jeho historii.

V roce 1380 obec postihla pohroma – mor. Nákaza, která ničila celý kraj, si v Úterý během čtrnácti dnů vyžádala na 450 lidských životů. Po odeznění epidemie tak zde zůstala řada stavení pustá a pole neobdělávaná, mor tak vystřídaly bída a hlad. Pro lid to byla velice zlá doba, ze které se pak musel ještě dlouho vzpamatovávat. Kláštery ve snaze situaci co nejdříve zlepšit na opuštěné statky povolávaly německé kolonisty. Byla to jedna z nejtragičtějších etap zdejší historie.

Ve 17. století zuřila třicetiletá válka, před ní si vyžádaly své husitské války… Není tedy divu, že drancování neušel ani zdejší kraj. Dějiny nedělaly hornictví právě dobře. Doly byly poničeny tak moc, že to v podstatě znamenalo jejich konec. Kvůli ztrátě zaměstnání v kraji nastala bída. Mnoho horníků odešlo do Stříbra. Doly postupně zanikly a místo nich se začaly mýtit okolní lesy. Na jejich místě vznikaly pole a louky.

Mineme několik domečků, zamáváme dřevěné víle – a už jsme v Úterý!

Kdo první najde dřevěnou vítací tabuli.

Je na ní vše, co na ní má být? Havran, prsten, kus jelena? Výborně, vše je v pořádku.

Předposlední zastávka nás čeká u soch u potoka. Když už jsme prolétli skoro celou historií, povíme si ještě pár vět k druhé světové válce. Vysvětlíme, proč krásné středověké městečko téměř zaniklo.

Ve třicátých letech 20. století se v sousedním Německu dostal k moci Hitler a mezi oběma státy začalo růst napětí. Německé obyvatelstvo Úterý se v této době přiklonilo k Henleinově straně. Byla pojmenovaná po svém vůdci Konradu Henleinovi a usilovala o to, aby každé území, na kterém je dost Němců, připadlo Německu. A uspěla. Po podepsání Mnichovské dohody mezi Německem, Itálií, Francií a Velkou Británií dne 30. září 1938 Německo obsadilo pohraničí a brzy začala druhá světová válka. Po jejím skončení byla v podstatě za trest většina zdejších německých obyvatel odsunuta do německy mluvících zemí, čímž se Úterý téměř vylidnilo. Proběhlo dosídlení českým obyvatelstvem z vnitrozemí a navrátilci z ukrajinské Volyně. (Češi, kteří v druhé polovině 19. století neodolali lákání carské vlády v Rusku, která hledala, kdo by se jí postaral o nevyužitou půdu… Z Rakouska-Uherska tehdy odešlo téměř 16 000 Čechů.) Přesto mnoho domů zůstalo prázdných a postupně chátralo. Některé musely být během 50. let dokonce zbourány. Zbylé opuštěné domy zachránila až vlna chalupářství v 60. letech minulého století. Nový rozvoj městečka nastal až po roce 1989. Nyní už je to tu zase krásné.

Hledáme krásně opravený žlutý domeček. Najdete nad dveřmi keramický džbánek?

A teď už hurá k vodě. Poznáte v sochách nějaké pohádkové postavy? My si myslíme, že jsme našli zakletého žabího prince, smutného vodníka a Gluma z Pána prstenů. Ale můžeme se mýlit. Koho objevíte vy?

Písmenko do tajenky na vás čeká na kamenné lodičce.

11. Opište slovo nalevo.

Kolem krásných hrázděných domečků míříme na náměstí. Přitom nechybělo málo – a mohlo shořet. A nejenom v daleké minulosti.

Ve městě totiž v letech 2004 a 2005 řádil žhář. Způsobil sérii požárů, které vyděsily místní obyvatele a napáchaly značné škody. Policie nakonec zadržela mladého dobrovolného hasiče. Chtěl ukázat, jak umí hasit, a proto si proaktivně vytvářel

příležitosti… Ono se to přímo nabízelo, protože byl členem nočních hlídek, které měly obec před žhářem chránit. Od jeho zatčení požáry ustaly.

Napravo na domečku najděte sluneční hodiny. Zjistěte, kolik je, a usmějte se jako sluníčko. Nesvítí-li slunce, takže hodiny neukazují, usmějte se taky. Však už máte výlet téměř za sebou. A nebyl to moc dlouhý pochod, to si musíme přiznat.

Kdo by si chtěl trasu prodloužit, může vyrazit na *Pochody úterského havrana Kryštofa*. Konají se každoročně a nabízejí několik tras s různou délkou (například 10,5 km, 17 km a 25 km), aby si každý mohl vybrat podle své fyzické zdatnosti. Trasy obvykle vedou krásnou krajinou v okolí Úterý, často mimo běžné turistické značení. Pro účastníky jsou připraveny mapy, přičemž symbolem značení je právě havran Kryštof.

Přicházíme na start našeho výletu. Správně, jsme na náměstí. Právě zde se natáčely scény pro seriál *Zdivočelá země*. Pro děti tohle dílko moc není, ale rodiče a prarodiče ho určitě znají.

Vypráví o osudech pilota Antonína Maděry (Martin Dejdar) a jeho přátel po druhé světové válce. Snaží se žít normální život, ale postupně se dostávají do konfliktu s novým komunistickým režimem. Seriál se zaměřuje na násilnou kolektivizaci zemědělství, politické procesy, věznění v lágrech a další formy útlaku ze strany komunistické moci v 50. letech. Je to drsný a realistický pohled na československé dějiny a na to, jak se osudy lidí mění pod tlakem politických událostí.

Poslední písmenko na nás čeká na žlutém stavení napravo. Tabulka nás informuje, kdo se zde narodil.

12. Jak se jmenoval muž klášterním jménem?

Podívejte se do tajenky. Co vám vyšlo? Ha! :)

Karel Kašpar Reitenberger, narozený v roce 1779 v Úterý, byl opatem premonstrátského kláštera v Teplé v letech 1812 až 1827. Je považován za jednu z nejvýznamnějších osobností, které se zasloužily o vznik a rozvoj Mariánských Lázní. Za jeho působení došlo k odvodnění a úpravě území, stavbě promenád, silnic a ubytovacích a koupacích zařízení, čímž položil základy dnešního lázeňského města. V roce 1827 byl donucen odstoupit z funkce opata a zbytek života prožil v ústraní v Innsbrucku, kde v roce 1860 zemřel. Jeho ostatky byly později převezeny a pohřbeny v Teplé. Za jeho zásluhy mu byl v Mariánských Lázních postaven pomník.

Máme hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce. Zamávejte sluníčku na domě a můžete vyrazit za dalším dobrodružstvím. Třeba do obce Krsy, do které také vede jeden z našich výletů s tajenkou.

Doufáme, že se vám dnešní výlet líbil. Děkujeme, že jste si s námi zahráli. Také děkujeme Destinační společnosti Postřelí za to, že nám výlet pomohla vymyslet a že ho nabídla všem výletníkům ke stažení zdarma.

Přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, www.pohadkozem.cz, Bukačová, I., Fák, J., Foud, K. Historicko-turistický průvodce č. 7 Severní Plzeňsko II. Domažlice a Plzeň 1997, www.mesto-utery.cz, Eduard Štorch – Bronzový poklad.

Otázky k tajence

1. **Opište první slovo z nápisu pod svatým Floriánem.**
2. **Co drží havran v zobáku?**
3. **Kolik pařátků má na jedné noze.**
4. **Jakou barvu má pozadí ve znaku na naučné tabuli?**
5. **Jak se jmenoval prostor před dnešním hostincem?**
6. **Jakou barvu má trpaslíkova čepice?**
7. **Jak se jmenuje druhé doporučované místo v textu?**
8. **Doplňte chybějící slovo.**
9. **Který zemědělský vůz má vjezd zakázán?**
10. **Jak se jmenoval zlý čaroděj ze Šmoulů?**
11. **Opište slovo nalevo.**
12. **Jak se jmenoval muž klášterním jménem?**

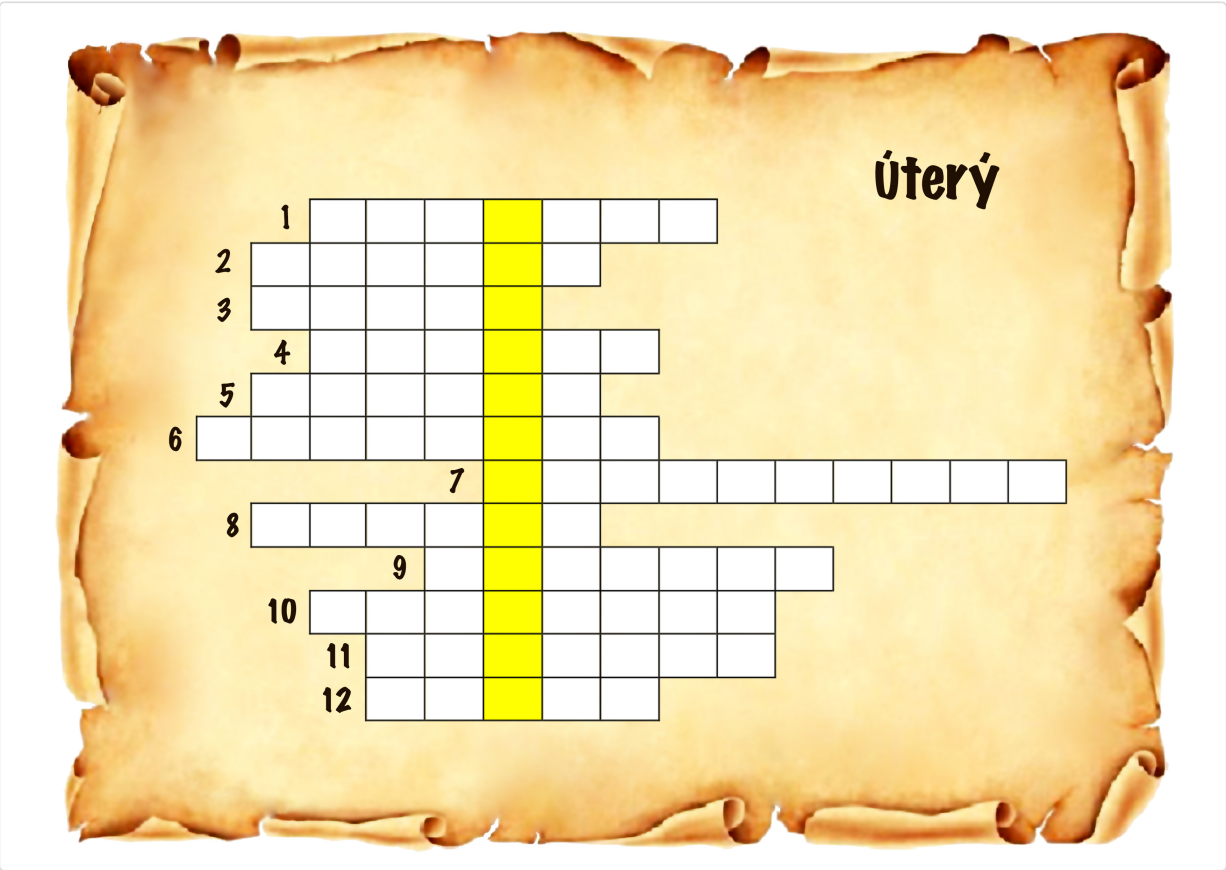

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 23.11.2026 12:58